

Bijlage 8:

Messiasbelijdende Joden en ‘Israël’

Samenvatting van de gegevens uit een gesprek met dr. P.A. Siebesma

5 *Inleiding*

Het is goed om aandacht aan het messiaans jodendom te besteden bij de uitwerking van de studieopdracht van de GS van de CGK over de vraag ‘wat verstaan we onder Israël?’ Het onderstaande vormt de hoofdlijn van wat door dr. P.A. Siebesma m.b.t. de messiaanse Joden werd doorgegeven aan Wim de Groot en Kees de Jong.

10

Twee groepen

Twee groepen zijn er bij ‘messiaanse Joden’ (de Joodse volgelingen van Jezus) te onderscheiden wanneer we over dit onderwerp spreken.

15

1) *Hebreeuwse christenen*. Een vrij grote groep tot aan de tweede wereldoorlog (WOII) (geschat in Europa op enkele honderdduizenden personen). ‘Hadderech’ in Nederland is vrucht en de hedendaagse representant hiervan. De doorwerking van zendingsorganisaties in de 19^e en begin 20^e eeuw is in deze groep merkbaar. Men sloot zich vaak aan bij kerken (gemeenten van Hebreeuwse christenen bestonden toen nauwelijks), maar op een bepaalde manier bleef men wel iets doen met de Joodse achtergrond. Onder hen waren veel Oost-Europeanen. Deze groep is door de Tweede Wereldoorlog sterk gereduceerd en nu zelfs totaal geminimaliseerd. De groep was daarvoor (in het begin van de 20^e eeuw) talrijker dan de groep messiaanse Joden van nu. Men had vooral aandacht voor de persoon van de Messias en veel minder voor de Joodse gebruiken. De meerderheid had een orthodoxe achtergrond. ‘Israël’ vormde geen specifiek theologisch thema. Er was minder behoefte om de Joodse identiteit te profileren (vgl. bijv. een uitspraak: ‘Ik ben al Joods genoeg’).

20

25

30

35

2) *Messiaanse Joden* – vanaf 1967. Deze groep is begonnen met de *Jesus Movement*. Vooral vanuit de USA, d.w.z. uit de zoekende generatie in de zestiger jaren. Volgens sommige schattingen was de helft van de Amerikaanse hippies in die tijd Joods. Hun ouders hadden het gemaakt, maar de kinderen vielen in een gat en gingen op zoek. Een aantal van hen kwam uit bij het christelijk geloof, vaak bij stromingen met een meer charismatische achtergrond (o.a. Mark Kinzer bij de RK charismatische beweging). Deze groep vond moeilijker aansluiting bij bestaande kerken. Zo ontstonden messiaanse gemeenten, die in hun verschijningsvorm dicht bij de evangelicale, charismatische beweging stonden.

40

De meesten hadden een liberaal Joodse achtergrond en geen orthodox joodse achtergrond. Daarom ging men nu echter bewust op zoek naar de Joodse wortels en identiteit. Personen als M. Kinzer en R. Harvey behoren tot deze tweede groep, met beide een duidelijke nadruk op hun Joodse identiteit.

45

Deze tweede groep toont duidelijke verschillen met de Hebreeuwse christenen uit vroeger tijden (groep 1). De Hebreeuwse christenen hadden veelal een orthodoxe achtergrond en stonden vaak kritisch t.o.v. hun achtergrond. Men voelde zich juist bevrijd van het Joodse wetticisme – i.t.t. de huidige, tweede groep die dit anders beleefde en juist terug wil naar de Joodse voorschriften. Ook veel christenen met een niet-Joodse achtergrond (zowel uit

reformatorische als evangelische kerken) voelen zich tot deze messiaanse beweging aangetrokken.

Zie ook: M.R. Doeve, *Terug naar de Bron*. Kernvraag in deze discussie is de exegese van het apostelconvent in Handelingen 15. Zijn de geboden, opgelegd aan de niet-Joodse christenen, een eind- of een startpunt? Doeve zegt: startpunt! Dus je moet je meer aan Joodse gebruiken houden. Een christen moet zich dus ook aan de sabbat houden en moet koosjer eten.

Rekening houdend met het bovenstaande spreken we nu in het vervolg steeds over ‘de eerste groep’ en ‘de tweede groep’.

De eerste groep wilde in hun tijd wel ‘christenen’ heten. Dat redde hen intussen toch niet in de WOII. Voor Hitler was ‘Jood zijn’ namelijk een etnisch begrip. Naar schatting zijn 60.000 tot 120.000 (1 à 2% van het totaal) christenen van Joodse komaf zo toch als ‘Joden’ omgekomen. Ze ontdekten dat de doop hen niet heeft kunnen redden. Daardoor werd na WOII meer en opener het Joods zijn benadrukt (tegenover het christen-zijn). Vóór WOII was de naam ‘christen’ (nog) niet besmet.

(zie ook bijv. over de Poolse situatie: Peter F. Dembowski: *Christians in the Warsaw Ghetto*, Indiana 2005)

De beide groepen moeten duidelijk onderscheiden worden. Een bijkomend verschijnsel is dat in onze tijd messiaanse gemeenten ook aantrekkingskracht uitoefenen op niet-Joodse gelovigen. In Israël is dat minder het geval. Maar in Amerika is maar 50%, en in Nederland zelfs maar 2 à 3% van de leden van Joodse afkomst. Velen daarvan zijn ook nog eens halachisch gezien niet Joods. Het Joodse optreden van niet-Joden kan dan verworden tot ‘Joodje spelen’. Gemeenten van deze categorie hebben in feite als echte *Joodse* messiaanse gemeente alleen toekomst in steden waar veel Joden wonen, zoals in New York, Parijs, en Londen.

‘Israël’ is bij de Joodse volgelingen van Jezus doorgaans geen apart theologisch thema. Men maakt zich er niet zo druk over. Beide groepen beschouwen zich echter wel nadrukkelijk een deel van ‘Israël’ als volk, d.w.z. een deel van het Joodse volk.

In Nederland zijn er ruim 50.000 Joden; hiertoe worden ook zij met alleen een Joodse vader gerekend, die halachisch gezien niet Joods zijn. Orthodox levende Joden zijn er hooguit enkele duizenden. De christen-Joden vormen maximaal 1 à 2% van het totaal; dat zijn zij die christen zijn en minimaal een Joodse vader hebben. Van deze groep van maximaal 1000 personen zit 10 à 15% bij *Hadderech* en hooguit 10% bij de messiaanse beweging. Juiste getallen zijn moeilijk te vinden.

Het optreden naar buiten en naar binnen is verschillend. Het contact dat het CIS heeft met *Hadderech* lijkt volgens Siebesma vooral symbolisch bedoeld. De toekomst van *Hadderech* is niet duidelijk. Er komen wel nog steeds mensen bij (waaronder ook personen met een Joodse achtergrond; tevens gastleden met een niet-Joodse achtergrond). Jezus-als-Messias-belijvende Joden beschouwden en beschouwen zichzelf vroeger en nu altijd wel als Joden. Deels ook cultureel. Culturele identiteit stond bij de eerste groep vaak zelfs voorop. Vaak sloot men zich toen ook al aan bij het zionistische streven. Ook aan het ontstaan van Nes Ammim leverden

ze een belangrijke bijdrage. Theologisch was er bij deze eerste groep wel het verlangen om een brug te slaan tussen christendom en jodendom. Zij deden dit door middel van bijbel-verspreiding en andere evangelisatieactiviteiten (denk bijv. aan het werk van de vereniging Elim te Rotterdam).

- 5 De tweede groep wil dit ook, maar op een geheel eigen manier. Deze messiaanse Joden voelen zich via orthodoxe Joden met het jodendom blijvend verbonden. Door dichtbij de orthodoxe gebruiken te blijven menen zij niet alleen de Joodse identiteit te kunnen bewaren, maar ook de mogelijkheid te hebben om andere Joden te bereiken. Het is wel de vraag of dat in de praktijk ook werkt.
- 10 De eerste groep wilde ook een brug slaan naar het Joodse volk als geheel, maar daar was het meer via de weg van christelijke evangelisatie.

Verschillende keuzes werden gemaakt in de richting van de kerken. De eerste groep vond doorgaans een plek ergens in de kerken. Voor de tweede groep stond meestal voorop het deel

- 15 uit willen maken van een eigen gemeenschap.
- Ook Rooms katholieke Joden timmeren aan de weg met de organisatie ‘Hebrew Catholics’ (o.a. Antoine Levi). Ze zien een eigensoortige roeping binnen de kerk (zie en.wikipedia.org/wiki/Hebrew_Catholics).

- 20 Denk ook aan een uitspraak van Rebecca de Graaf van Gelder tegen haar predikant: ‘U heeft zich bij mij gevoegd.’ De volkeren hebben zich immers bij Israël gevoegd (vgl. Paulus over de inenting in de olijfbom).

- De toekomstverwachting* ging bij de eerste groep in het spoor van Joh. de Heer. Vanaf 1860 was er al een aantal adventistische stromingen. Aanvankelijk was het denken postmillennialistisch. Later ging het steeds meer in de lijn van de premillennialisten. Ze konden aanknopen bij ideeën uit Joods-orthodoxe kring, maar hadden een plek in kerken die zelf deze opvattingen helemaal niet kenden.

- David Baron e.a. waren *premillennialisten*. Het Joodse volk bekeert zich. Christus zal dan regeren met een bijzondere heerschappij. Dit sluit aan bij de orthodox Joodse visie op de toekomst: de Messias zal als hij komt in Jeruzalem over de wereld gaan regeren.

- De eschatologische opvattingen zijn bij de tweede groep niet minder geworden. Wel gedifferentieerder. Kritischer t.o.v. bijv. het Zoeklicht. Een opmerkelijk punt vormt de kritiek op de leer van de opname voor de grote verdrukking. Worden Messiasbelijdende Joden als christenen opgenomen of gaan zij met het Joodse volk door de grote verdrukking?
- Uiteenlopende opvattingen zijn er over de toekomst. Denk o.a. aan de messiaanse theoloog A. Fruchtenbaum. Hij is aanhanger van het dispensationalisme (de theorie van de verschillende bedelingen die er zijn voor het Joodse volk) en gelooft in de opname van de gemeente die zal plaatsvinden. Maar niet iedereen is een aanhanger van deze gedachte. Mark Kinzer heeft weer een andere opvatting.

Wereldwijd zijn er 17 à 18.000.000 Joden. Naar schatting is 1% ervan christen. Vandaag zijn er procentueel en numeriek minder christen-Joden dan vroeger.

- 45 Op het punt van de bezinning moet worden vastgesteld dat er thans weinig messiaanse Joden meer zijn die als theoloog leiding geven aan de bezinning.

Voor WOII waren er (in de eerste groep) meer geleerde mensen onder hen. Na WOII veel minder. In de tweede groep van de nieuwe messiaanse beweging alleen Kinzer, Harvey en Shulam. Denk aan Shulam, *The Jewish Roots of Acts*.

De eerste groep (van Hebreeuwse christenen) zag de uitspraken van Handelingen 15 niet als een beginpunt. De tweede groep veelal wel.

Denk ook aan: ‘First Fruit of Zion’ (zie: ffoz.org). Zij propageren het wel koosjer eten en andere joodse gebruiken. Als je dat niet doet, ben je niet voldoende gegroeid als christen. Kinzer houdt zich zelf wel aan Joodse voorschriften, maar legt het anderen niet dwingend op. Richard Harvey houdt zich thuis wel aan de regels, maar buitenshuis wat minder.

Bijbels gezien wordt er soms onderscheiden tussen het Ruthmodel en het Naämanmodel. Ruth gaat volledig deel uit maken van het Joodse volk, Naäman beweegt zich als gelovige in het heidendom. Dit is de voorstelling van de messiasbelijdende Jood Eli Lizorkhin : Hij betoogt dat sommige christenen met een niet-Joodse achtergrond er voor kunnen kiezen om net als Ruth deel uit te maken van een messiaanse gemeente en dan zich ook aan de Joodse gebruiken dienen te houden. Maar dit gaat niet op voor allen.

De specifieke beloften voor Israël worden in beide groepen gezien als blijvend geldig. Wel is de vraag: Wat benadruk je hierbij, de etnische identiteit of de identiteit zoals die door het rabbijnse jodendom bepaald is?

Verschil van mening is er ook over het vasthouden aan de wet. Wat is de wet? De exacte Oudtestamentische wet? Daar houden rabbijnse Joden zich ook niet aan. Of de mondelinge wet? Daar gingen de discussies met Jezus in zijn tijd ook over. Kinzer kiest ervoor zich aan de mondelinge wet te houden, om hiermee zijn verbondenheid te tonen met het Joodse volk.

Spanningsveld waar ook Israëli's niet uitkomen is de discussie over wie een Jood is. De halachische definitie is opgerekt. Een Joodse grootouder is voldoende. In Israël geldt echter: ben je christen, dan word je niet als Jood gezien.

T.a.v. de staat Israël: betrokkenheid bij het land is er zeker bij beide groepen van messiaanse Joden altijd geweest en nog steeds. Betrokkenheid bij de staat is er echter minder. Harvey staat kritisch t.o.v. de Israëliische politiek t.o.v. de Palestijnen.

Voor WOII was men heel erg gericht op het land. De staat was er nog toen niet. Nes Ammim was een initiatief van Hebreeuwse christenen.

Thans bij de tweede groep na 1967 komt er wel meer een houding pro staat Israël. Ook is er de groot-Israël gedachte.

Maar zelfs binnen Hadderech zijn de meningen t.a.v. de staat Israël verdeeld, zoals met enkele voorbeelden kan worden aangetoond.

Een opvallend punt is dat men soms later ontdekt Joods te zijn en dan bezig gaat met een inhaalslag op het punt van het meegaan in het Joodse denken. Dat kan dan doorslaan in uitersten. Overigens is er volgens Siebesma reden tot zorg als we zien hoe leden van de christelijke kerk (zonder Joodse achtergrond) een zorgelijke vorm van Judaïsering nastreven.

Samenvattend:

Groep 1. Orthodoxe achtergrond en binnen de kerken aanwezig; sommigen gericht op evangelisatie.

5 Groep 2. Veel meer eigen messiaanse gemeenten gesticht. Missionair doel om door aansluiting bij Joodse regels andere Joden te bereiken. Na bekering bleef men zich meer bewust van eigen identiteit. Dus daarop wilde men zich meer richten. Niet uitsluitend cultureel geïnteresseerd, maar in het algemeen ook meer op het rabbijnse jodendom gericht.

10 Tussen de beide hierboven beschreven bewegingen bestaan wel onderlinge contacten, maar die zijn vooral op basis van persoonlijke contacten tussen leden van beide groepen. Voor Nederland moeten we ons ook realiseren dat het wat aantal betreft om zeer kleine groepen gaat.

Belangrijk is dat bij beide groepen het besef leeft van het blijvend deel uitmaken van het Joodse volk en ook van de blijvende specifieke beloften voor de toekomst van Israël als volk.